

Miten lääkäreitä valvotaan?

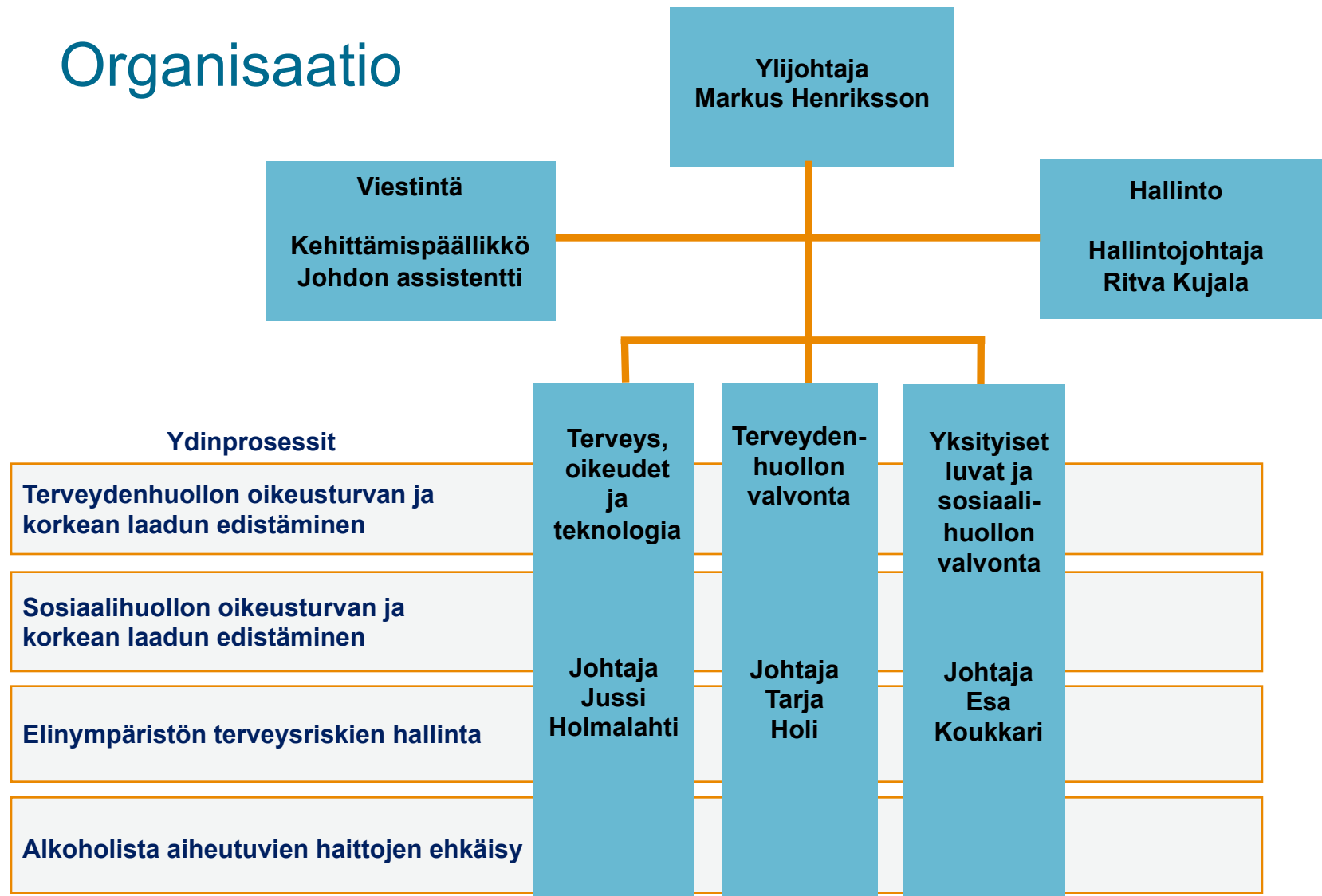
- lääkäreiden toiminnan valvonta osana potilasturvallisuustyötä

Kirsi Liukkonen,
Ryhmäpäällikkö, esittelijäneuvos
Valvira, terveydenhuollon
valvontaosasto

29.11.2018

Valvira.fi, @ValviraViestii

Organisaatio

Terveydenhuollon ohjaus ja valvonta

- Toimintayksiköiden ja ammattihenkilöiden omavalvonta
 - Työnantaja on ensisijainen tuottajan toimintaa ja työntekijöitä valvova taho, ja ainoa, jolla on mahdollisuus ohjata, seurata ja arvioida toimintaa reaaliaikaisesti sekä puuttua viivytyksestä havaittuihin epäkohtiin
 - Suunnitelmallista omavalvontaa, jonka avulla ehkäistään lainsäädännön vastainen ja epäasianmukainen toiminta, havaitaan epäkohdat ja puututaan niihin viivytyksestä ja tehokkaasti, ja näin varmistetaan toiminnan laatu, lainmukaisuus ja potilasturvallisuus
- Viranomaisvalvonta: aluehallintovirastot (www.avi.fi) ja Valvira
 - Edistää ja varmistaa omavalvontaa
 - Puuttua potilasturvallisuuden varmistamiseksi asioihin, kun omavalvonta ei riitä
 - Ensisijaisia viranomaisvalvojia alueellaan ovat aluehallintovirastot: Etelä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen, Lounais-Suomen, Itä-Suomen, Pohjois-Suomen ja Lapin aluehallintovirasto
 - Valvira valvoo, kun...

Valvira valvoo (ja ohjaa), kun ...

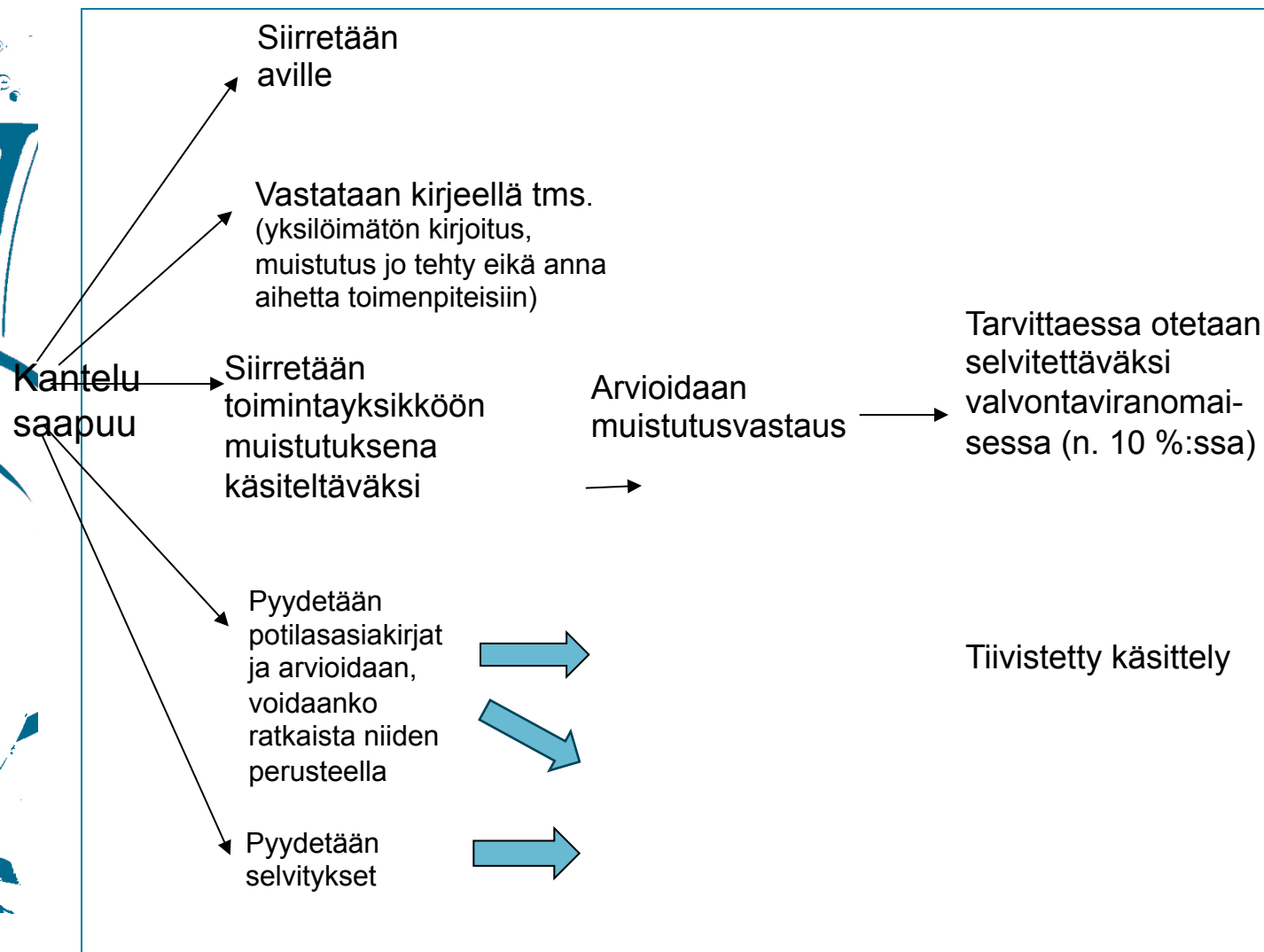
- Kysymyksessä on periaatteellisesti tärkeä, laajakantoinen asia
 - Tiettyt organisaatiovalvonta-asiat (esim. Kupittaa: psykiatrinen hoito, Oulaskangas: synnytystoiminta + vastasyntyneiden hoito, HUS-lab: käytetyt turvaneulat näytteenotossa, ...)
- Kun epäillään hoitovirhettä, joka on johtanut potilaan kuolemaan tai vaikeaan vammautumiseen
 - Omaisten kantelut, mahdollisuus siirtää muistutuksena käsiteltäväksi
- Kun asia liittyy oikeuslääkärin tekemään kuolemansyyn selvittämiseen
 - Poliisin lausuntopyynnöt
- Kun asia saattaa edellyttää turvaamis- tai kurinpitotoimenpiteitä
 - ”Varsinaiset ammattihenkilöasiat”
 - kirjallinen varoitus, ammatinharjoittamisoikeuden rajoitus tai poisto
- Kun avi esteellinen käsittelemään asiaa

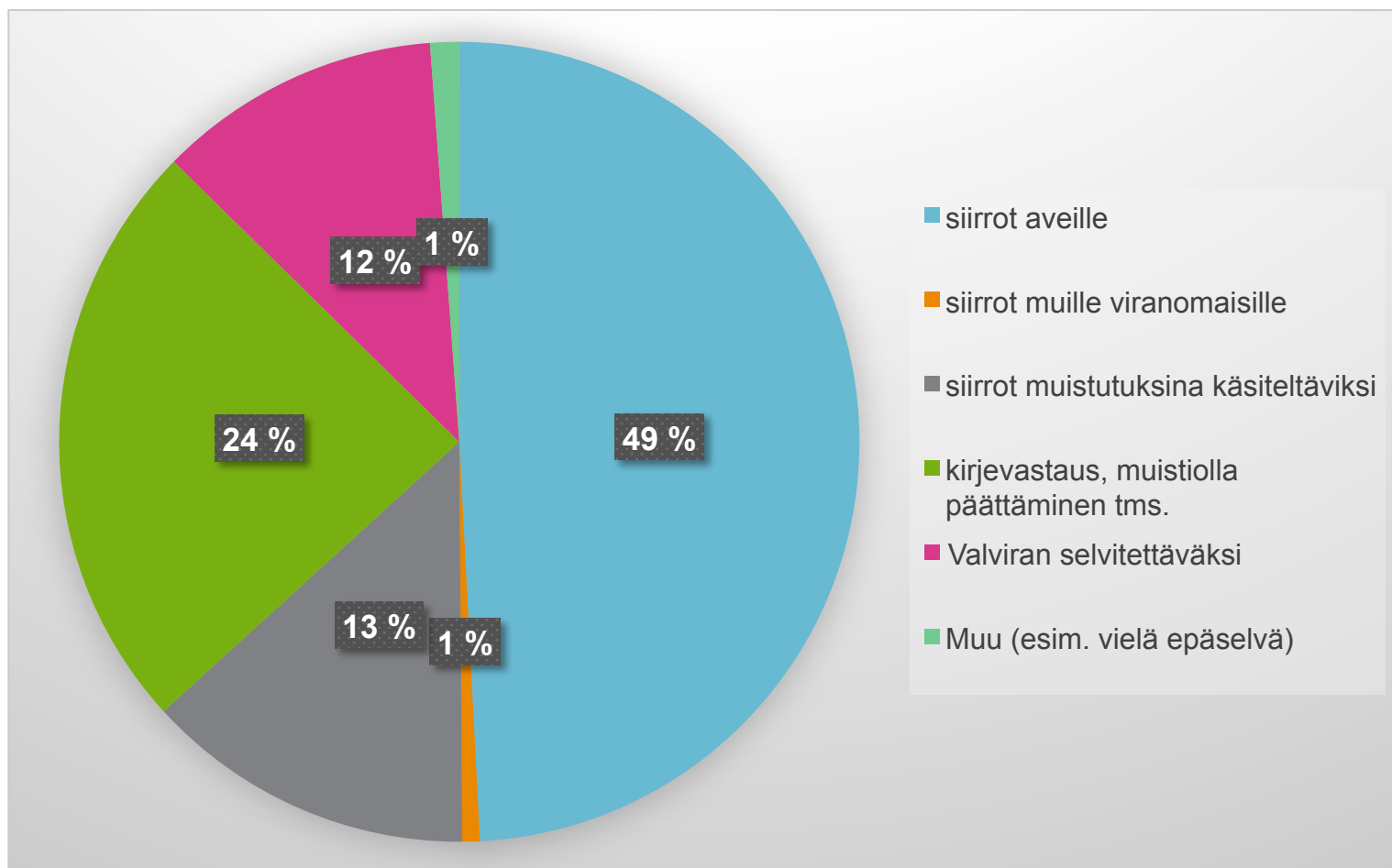
Viranomaisvalvonnan tarkoitus

- (Kun omavalvonta ei riitä) ehkäistä ennalta epäasianmukaisia toimintakäytäntöjä ja puuttua
 - säädösten vastaiseen,
 - laadun minimivaatimukset alittavaan ja
 - potilasturvallisuutta uhkaavaan toimintaan.
- Ohjauksen/neuvonnan, reaktiivisen valvonnan ja suunnitelmallisen valvonnan keinoin

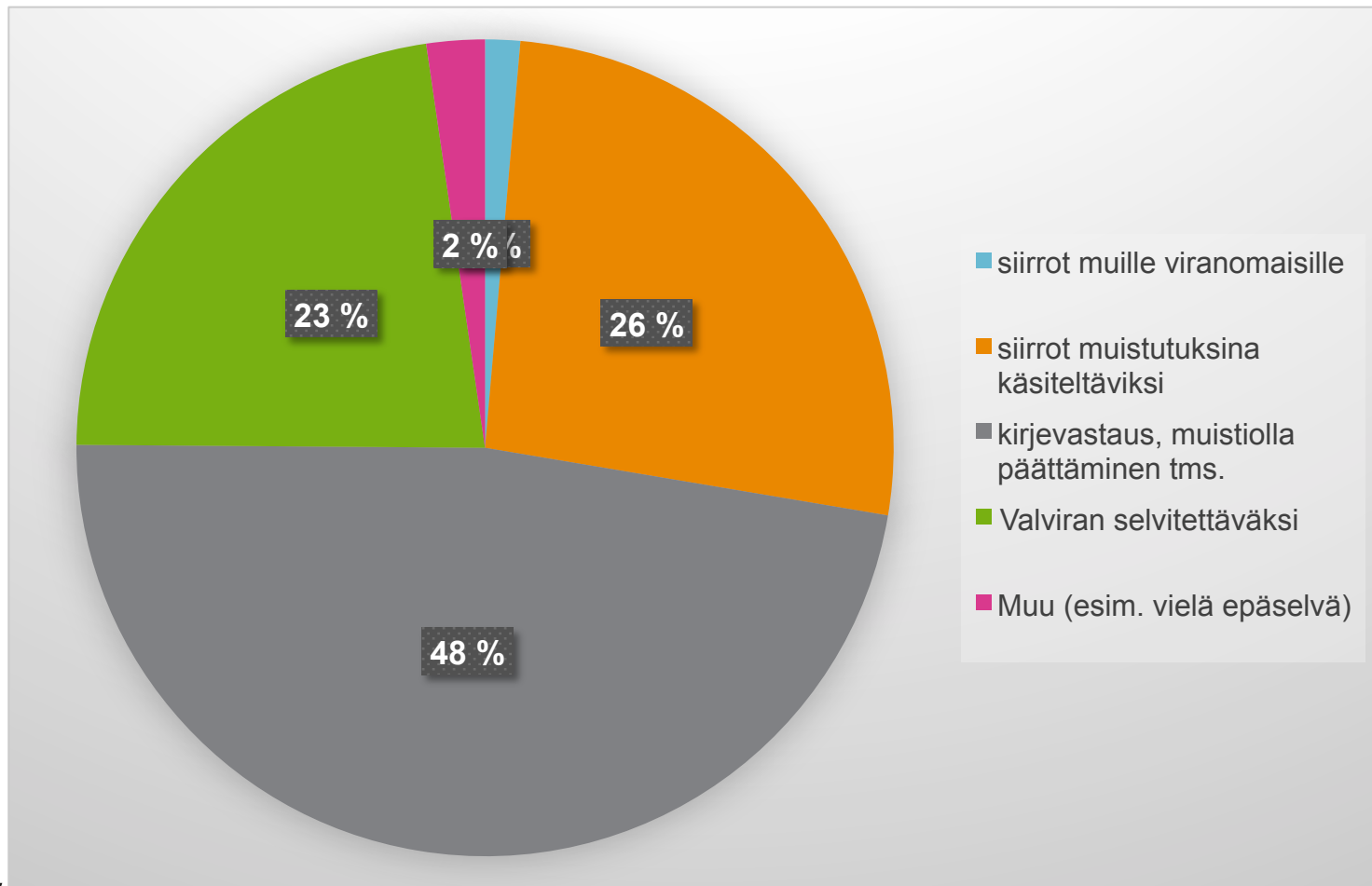
Kanteluasian vireilletulo ja käsittely

Kantelut Valvirassa 1.1.-30.6.2018, yhteensä 419 kpl

Valviraan jääneet kantelut 1.1.-30.6.2018, 208 kpl

Varsinaiset valvonta-asiat eli ammattihenkilöiden valvonta-asiat

- Tulevat vireille ilmoituksella, yhteydenotolla, oma-aloitteisesti, yms.
 - Apteekit
 - Pkv-lääkkeet, huumausainelääkkeet, pregabaliini, ...
 - Työnantajat (<https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet/tyonantajat/velvollisuus-ilmoittaa-terveydenhuollon-ammattihenkilosta-viranomaisille>)
 - Kun työnantajan toimenpiteet eivät riitä varmistamaan potilasturvallisuutta
 - Poliisi, tuomioistuin
 - Ammattitoiminnassa tehdyt rikokset/rikosepäilyt
 - Kollegat
 - Yms.

Ilmoituksella vireille tulleen valvonta-asia käsittelyprosessi

Millä perusteilla Valvira puuttuu lääkärin ammatinharjoittamiseen? 1/3

- Lääkkeen määräämisen epäasianmukaisuus
 - Pkv-lääkkeet: opioidit (kodeiini, tramadoli), bentsot (klonatsepaami, alprastolaami) ja huumausainelääkkeet (deksamfetamiini); pregabaliini, anaboliset steroidit
 - Potilasta ei ole tutkittu, ei arvioitu ei-lääkkeellisten hoitojen tai muun lääkehoidon mahdollisuuksia
 - Lääkettä on määrätty, koska ”potilas pyysi”
 - Toisen lääkärin aloittamaa lääkehoitoa on jatkettu selvittämättä perusteita
 - Lääkehoidolla ei ole suunnitelmaa eikä seurantaa
 - Vaikeasti riippuvaista potilasta ei ole yritettykään ohjata päihdehoitoon, ei ole konsultoitu, ei pyritty apteekkisopimukseen
 - Itselle määrääminen
 - Väärinkäyttöön soveltuvilla lääkkeillä on hoidettu itseä ja läheisiä muutoin kuin vain tilapäisesti tai ensiapuluonteisesti (L terveydenhuollon ammattihenkilöitä 15 §)

Millä perusteilla Valvira puuttuu lääkärin ammatinharjoittamiseen? 2/3

- Muu epäasianmukainen ammatinharjoittaminen, jopa ammattitaidottomuus
 - Asianmukaisuuden arviointi potilasasiakirjamerkintöjen perusteella
 - Tee hyvät merkinnät, josta käyvät ilmi: tulosyy, nykytila, havainnot, tutkimustulokset, ongelmat, taudinmääritys, johtopäätökset, hoidon suunnittelu, toteutus ja seuranta, ...
 - Valvira ei anna hoitosuosituksia eikä pääätä potilaan hoidosta, vaan arvioi tarkasteltavana olevien potilaiden hoidon asianmukaisuutta
 - L terveydenhuollon ammattihenkilöistä: ammattihenkilön on ammattitoiminnassaan sovellettava ”yleisesti hyväksyttyjä ja kokemusperäisiä perusteltuja toimintatapoja koulutuksensa mukaisesti”
 - ”Käypä hoito –suositukset” vs potilaan tilanteen yksilöllinen arviointi
 - Uskomushoidot?
 - Kokeelliset hoidot?

Millä perusteilla Valvira puuttuu lääkärin ammatinharjoittamiseen? 3/3

- Lääkärin alentunut terveydentila ja siihen liittyvä alentunut ammatillinen toimintakyky
 - Yleisin: hallitsemattomat päihdehäiriöt (yli puolessa tapauksiin liittyy psykiatrista oireilua kuten masennusta)
 - Psykoottistasoinen häiriö tai bipolaarihäiriö
 - Muistisairaudet
 - Huom: mikään sairaus/diagnoosi ei ole sellaisenaan turvaamistoimenpiteen peruste – keskeistä on, mikä on sairauden vaikutus ammattihenkilön ammatilliseen toimintakykyyn ja siihen, että harjoittaa ammattia (kyky ymmärtää tilansa aiheuttama riski!)

Saanko ilmoittaa / antaa Valviralle tietoja – miten käy salassapidon?

- Laki Valvirasta (669/2008) 6 §
 - Valtion ja kunnan viranomaisen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus, potilasvahinkolautakunta, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, huoltotoimintaa tai sairaanhoitotoimintaa harjoittava yhteisö tai laitos sekä apteekki ovat velvollisia pyynnöstä antamaan maksutta virastolle 2 §:ssa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään
 - Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla... on oikeus ilman viraston pyyntöäkin ilmoittaa sille seikasta, joka voi vaarantaa asiakas- tai potilasturvallisuutta...
 - Konsultointimahdollisuus!
 - Terveystieteiden tutkimuskeskukset (Helena Mönttinen, Kaisa Riala, Kirsi Liukkonen)

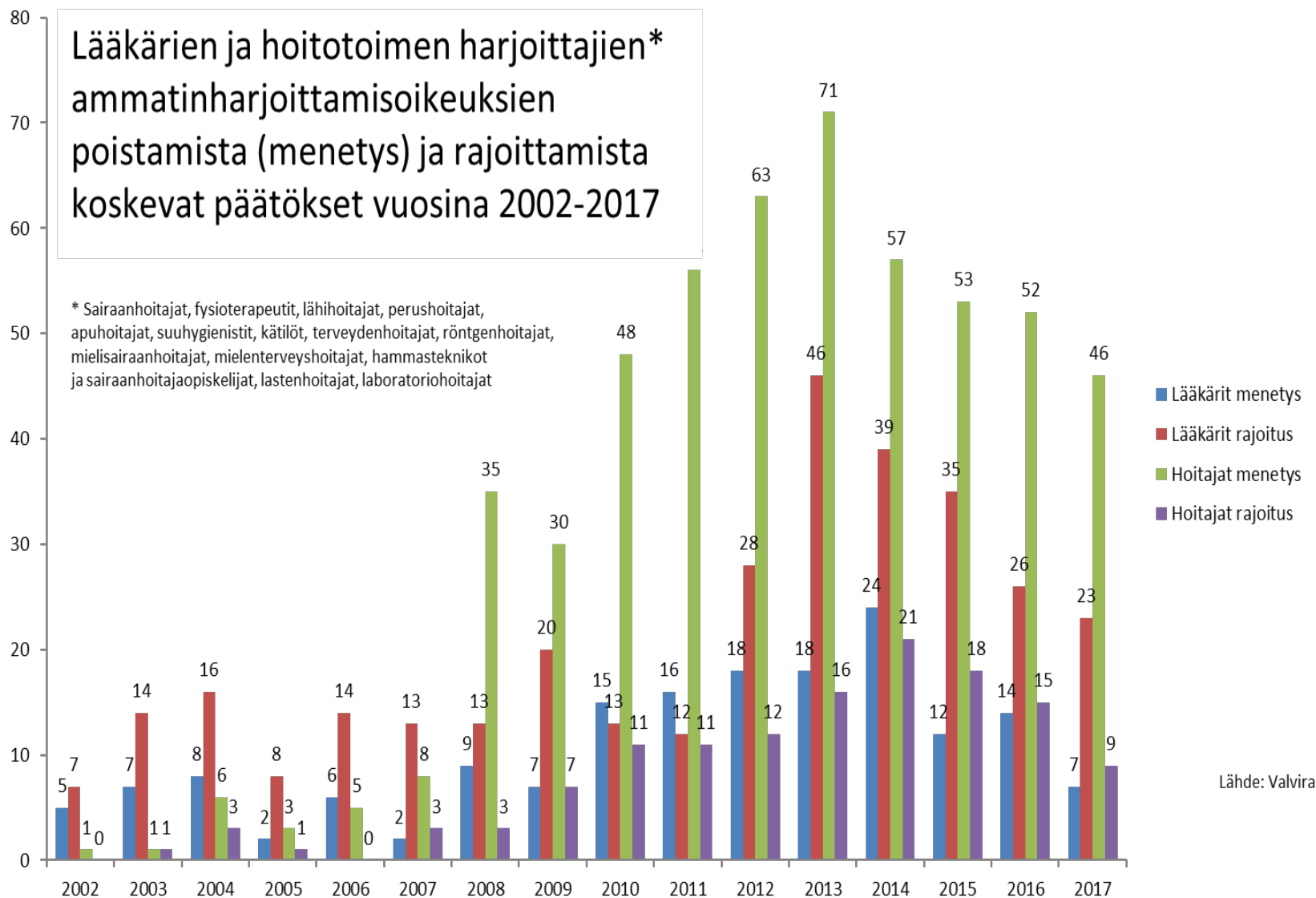
Mitä epäasianmukaisesta, virheellisestä ammatinharjoittamisesta lääkärille seuraa?

- Hallinnollinen ohjaus vastaisen toiminnan varalle
 - Käsityksen ilmaiseminen
 - Huomion kiinnittäminen
 - Huomautus
- Kirjallinen varoitus
 - Tyypillinen: päihtyneenä työskentely
- Turvaamistoimenpiteet
 - Ammatinharjoittamisoikeuden rajoitus esimerkiksi siten, että rajoitetaan oikeutta harjoittaa lääkärin ammattia siten, että lääkäri ei saa määrätä apteekista toimitettavaksi pkv-lääkkeitä (ja huumausainelääkkeitä)..TAI esimerkiksi siten, että rajoitetaan siten, että lääkärillä on oikeus toimia vain julkisen terveydenhuollon toimintayksikössä, jne.
 - Ammatinharjoittamisoikeuden poistaminen (toistaiseksi, väliaikaisesti, lopullisesti)
 - Suhteellisuusperiaate: millä puuttumisella varmistetaan potilasturvallisuus

Lääkärien ja hoitotoimen harjoittajien* ammattinharjoittamisoikeuksien poistamista (menetys) ja rajoittamista koskevat päätökset vuosina 2002-2017

* Sairaanhoitajat, fysioterapeutit, lähihoitajat, perushoitajat,
apuhoitajat, suuhygienistit, kättilöt, terveydenhoitajat, röntgenhoitajat,
mielisairaanhoitajat, mielenterveyshoitajat, hammasteknikot
ja sairaanhoitajaopiskelijat, lastenhoitajat, laboratoriohoitajat

Lähde: Valvira